

Ege Coğrafya Dergisi, 12 (2003), 1-11, İzmir
Aegean Geographical Journal, 12 (2003), 1-11, İzmir—TURKEY

KIRSAL TURİZM VE TÜRKİYE TURİZMİ İÇİN ÖNEMİ

Rural Tourism and its Importance for Turkish Tourism

Füsun SOYKAN

Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, 35100 Bornova-İzmir
fsoykan@edebiyat.ege.edu.tr

(Teslim: 28 Ocak 2002; Düzeltme: 20 Nisan 2002; Kabul: 17 Mayıs 2002)
(Received: January 28, 2002; Revised: April 20 2002; Accepted: May 17, 2002)

Abstract

Rural tourism is both entangled with rural settlements and is based on natural resources. It has got a lot of positive effects. For this reason; its significance is much more appreciated as the alternative or completing factor of the existing tourism types in the countries developed or developing in tourism. Rural tourism may also support Turkish tourism a great deal when its countless benefits are taken into consideration. Principally, it can affect to decrease the intensity of tourism in certain months within the year. It may also contribute to remove unequal distribution of tourism in the country-geography. Moreover, rural tourism can provide the expansion of tourism market by creating a demand for various and conscious tourist groups. Rural tourism's ability of easy integration into the other tourism types may activate them dynamically, too. Rural tourism is a kind of tourism in harmony with the sustainable one. Rural tourism has an important function to protect our natural and cultural heritage and to introduce it throughout the world.

Keywords: Rural tourism, Turkish tourism, Sustainable turizm, Ecotourism

Öz

Kırsal turizm, hem kırsal yerleşmelerle içiçe olan, hem de doğal kaynaklara dayalı bir turizm türüdür. Birçok olumlu etkilerinden dolayı, turizmde gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde, varolan turizm türlerinin alternatifi ya da tamamlayıcısı olarak, önemi her geçen gün daha iyi anlaşılmaktadır. Türkiye'de de kırsal turizm, sayısız yararları göz önüne alındığında ülkemiz turizmine büyük destek verebilir. Başta, turizmin yıl içinde belirli aylardaki yoğunluğunun azaltılmasında etkisi olabilir ve turizmin ülke coğrafyasındaki eşitsiz dağılımını gidermeye katkısı bulunabilir. Öte yandan değişik ve bilinçli turist gruplarından talep yaratarak pazarımızın genişlemesini sağlayabilir. Kırsal turizmin diğer turizm türleriyle kolay entegre olabilme gücü, onlara dinamizm verebilir. Kırsal turizm, sürdürülebilir turizm anlayışı ile en uyumlu bir turizm türüdür. Kırsal turizmin doğal ve kültürel mirasımızın korunmasında ve dünyaya tanıtılmasında önemli bir işlevi vardır.

Anahtar kelimeler : Kırsal turizm, Türkiye turizmi, Sürdürülebilir turizm, Ekoturizm.

Giriş

Kırsal turizm ; kırsal kültür, doğal çevre ve tarımla bütünleşen, ayrıca diğer turizm türleriyle de son derece kolay entegre olabilen bir turizm türüdür. O yüzden çeşitli yerel, ulusal ve uluslararası girişimlerle içeriği zenginleştirilen kırsal turizm, dünyanın pek çok ülkesinde insanları tatil için kırsal alanlara çekebilmektedir (Soykan, 1999).

Kırsal turizm kavramında kırsalın içerdiği anlam, ülkemizde doğrudan “kırsal alanlar” olarak algılandığından, yayla turizmi, av turizmi, mağara turizmi, ekoturizm ve açık hava doğa sporları kırsal turizm ile aynı tutulmaktadır. Yanlış olmamakla birlikte, kırsal turizmde esas amaç bir köyde, bir çiftlikte, bir dağ evinde vb.de konaklayarak, kırsal kültürle tanışarak ve kaynaşarak bir tatil geçirmek olduğundan, aralarında amaç ve etkinlikler bakımından bazı farkların olduğu da bir gerçektir.

Türkiye’de son yıllarda turistik kıyı merkezleri ve büyük kentlerin çevresindeki köyler, antik kentlerin yakınlarındaki kırsal yerleşmeler, yol kenarlarındaki köyler, kasabalar, turizme artık yabancı değillerdir. Kır lokantaları ve alışveriş sergileri, hatta balık çiftlikleri ve kırsal yollar, turistlerle veya günübirlikçilerle tanışmışlardır. Bireysel geziler yanında, bu tür yerlere ya da onların içinde bulunduğu kırsal alanlara seyahat acentaları tarafından günlük geziler düzenlenmektedir. Öte yandan ciddi projelerle (örneğin Kayaköy/Fethiye) eski köy kalıntılarının canlandırılmasına gidilmekte, Şirince köyü (Selçuk/İzmir) gibi bazı köylerde ise konaklama, kültür mirası evlerde gerçekleştirilmektedir (Soykan, 2001).

Bütün bu gelişimler, ülkemizde kırsal yerleşmelerin turizm amaçlı kullanımının son yıllarda yaygınlık kazandığına işaret etmektedir. Bugün için az sayıdaki köyümüzün gerçek anlamda kırsal turizme açıldığını görürken, büyük bir potansiyelin varlığını da bilmekteyiz. Hatta bu potansiyelin ; kırsal peyzaj ve kırsal kültür açısından birbirinden farklı özellikler sunan coğrafi bölgelerimizden başlayarak, yörelerimize, beldelerimize ve köylerimize inen bir ayrıntıda saptanması oldukça güçtür. Çünkü potansiyel saptama, yalnızca bir yerin kırsal

turizme uygunluğunun ölçülmesi ile sınırlı değildir, birçok faktörün bir arada değerlendirilmesi gereken disiplinlerarası komplike bir çalışmadır (Observatoire Europeen Leader, 1997). Ayrıca, potansiyeli saptamak kadar önemli olan iki konuya daha dikkatler çekilebilir :

- Türkiye turizminde kırsal turizme ihtiyaç var mıdır ?
- Kırsal turizm, Türkiye turizmine nasıl katkıda bulunabilir ?

İşte bu makalede, köy turizmi, çiftlik turizmi, yeşil turizm ve tarımsal turizmin hepsini kucaklayan bir kavram olarak, kırsal turizmin önemini ortaya koymak ve de yukarıdaki iki soruya yanıt bulmak amaçlanmıştır. Böylece, kırsal turizmin pek çok işlevi ve etkilerinden turizm sektörüyle ilgili olanları başlıklar haline getirilerek, ülkemiz turizmi açısından değerlendirmesi yapılmıştır.

Burada unutulmaması gereken bir husus vardır. Ülkemizde eğer kırsal turizmin geliştirilmesi isteniyorsa, yalnızca ülkemiz turizmi açısından önemini ortaya koymanın yeterli olamayacağı bilinmeli, ayrıca ülkemiz ekonomisine de ne gibi katkılarının olacağı saptanmalıdır. Çünkü kırsal turizm, kadının istihdamı, yerel halkta girişimcilik ruhunu ateşlemesi, yerel ekonomilere girdi ve dinamizm kazandırması, ekonomik sektörleri harekete geçirmesi, bölge ve ülke düzeyinde kırsal kalkınmaya destek vermesi bakımından, önemli bir güce sahiptir (Soykan, 2002).

Kırsal turizm her mevsim yapılabilen bir turizm türüdür

Turizmin yıl içindeki dağılışını ve turizm sezonunun süresini belirleyen bazı faktörler vardır. Bu faktörler, ülkenin coğrafi koşullarına, turistik talebe, turizm türüne, turizm politikasına, dünya genelinde zaman zaman yaşanan olaylara sıkı sıkıya bağlıdır. Belirli birkaç aya ya da sadece bir mevsime sıkışan turizm, birçok çevresel, sosyo-kültürel sorunlara yol açmakta, ekonomik beklentiler yerine gelmemektedir. Kırsal turizm iklimle yüzde yüz bağlantılı olmayan bir turizm türüdür. Bu nedenle mevsimlik olma özelliği yoktur.

Böylece, bulunulan ortama göre kış aylarında çevredeki kayak merkezleri kullanılabilen (İsviçre ve Fransız Alpplerinde, Avusturya Tirollerinde, Pirenelerde olduğu gibi), ilkbahar aylarında köyler uzun kış yürüyüşlerine ev sahipliği yapabilmekte, yaz ve sonbahar aylarında ise tarımsal ürünlerin cazibesi, çiftliklerin kullanımını devreye sokabilmektedir.

Türkiye’de turizm egemen biçimde deniz turizmiyle eşdeğerdir ve yıllardan beri yaz mevsimiyle sınırlı kalmıştır. Günümüzde kuzey Ege kıyılarından batı Akdeniz’e uzanan dış turizm bağlantılı kıyı turizmi, ortalama dört ile sekiz ay arasında bir sezona sahiptir. Bu süre içinde yoğun turist baskısı, bilinen birçok soruna yol açmaktadır. Halbuki ülkemiz kıyıların hemen ardındaki iç kısımlarda; dağ, yayla, orman, su zenginlikleri ile tarımsal yapı ve yerel kültür göz önüne alındığında, buralarda kırsal turizmin hemen her mevsim yapılabilmesinin son derece olanaklı olduğu hemen anlaşılır. Böylece kırsal turizm kıyının gerisinde yer alarak, deniz turizminin alternatifi ya da tamamlayıcısı olabilir. Sözelimi Antalya’nın Kemer kıyılarındaki turistik komplekslerin çevresinde yer alan köyler ve yaylalar, yüksek sezon dahilinde kıyıda konaklayanlar için bir gezi yeri olarak kullanıldığı zaman, deniz turizminin tamamlayıcısıdır. Öte yandan, aynı yörede (belki daha iç kısımlarda) başlıbaşına geliştirilecek kırsal turizm, kıyı turizminin alternatifi haline gelebilir. Böyle ikili bir gelişme rekabet ortamı yaratarak, turizmin kalitesini yükseltmektedir. Kısacası, kırsal turizmin yılın her ayında yapılabilmesi, belirli bir mevsime bağlı kalan turizm türlerini (kıyı turizmi, kış sporları turizmi vb) desteklediği gibi, onların sezonunu da uzatabilmektedir.

Kırsal turizm, turizmin coğrafi dağılışında denge unsurudur

Geleneksel kültürün zenginliği ve doğal ortamların el değmemişliği, günümüzde turizmin talep yönünü kıyılardan iç kısımlara doğru çevirmeyi başarmıştır. Kırların çekiciliği kadar kent insanının da tatillerinde buraları tercih etmesi, diğer bir anlatımla dinlenmek için kırlara ihtiyaç ve özlem duyması, kırların turizm amaçlı kullanımını giderek yaygınlaştırmaktadır. Bu tür

bir gelişimin sayısız olumlu etkilerinden biri de, turizmin belirli yerlere yığılmasının önüne geçilmesine fırsat tanınmasıdır. Kırsal turizm, kırsal alanlarda ve kırsal yerleşmelerde konaklamayla gerçekleşen bir turizm türü olduğu için kıyıları dışındaki birçok coğrafi ortam, turizmle tanışmış olur.

Türkiye, özellikle kıyı bölgelerinde 1990 lı yılların sonuna doğru yatak arzında fazlalık vermeye başlamıştır. Oluşan yatak kapasitesi stoku 2004 yılına kadar, yıllık ortalama % 15 ziyaretçi artışını karşılayabilecek durumdadır (<http://www.turizm gazetesi.com>, 2001). İşte ülkemizde deniz kıyılarının turizm amaçlı aşırı kullanılmasındaki dengesizliğin azaltılmasında kırsal turizmden yararlanılabilir. Ancak bu görüşe katılmayanlar da vardır. Çünkü, aynı anda tüm doğal ve kültürel değerlerin turizme açılmasıyla her yerin kirleneceği, kimlik değiştireceği veya elden çıkacağı endişesine kapılmaktadır. Diğer taraftan bir yeri turizme açmamak, korumak demek değildir. Önemli olan nereden, ne zaman, başlanılacağı planlanması, işlerin plana uygun projelerle yürütülmesi ve gerekli denetimlerin yapılmasıdır. O nedenle, kıyılardaki yoğun turistik kullanımın bilinçli şekilde, iç kısımlara çekilmesinde, dağların, yaylaların, hatta ormanların turizme açılmasında, köylere turizmin sokulmasında olası tehlikeler, hiçbir zaman kıyı turizminden farklı boyutlarda değildir.

Ülkemizde turizmin yıl içindeki dağılımı kadar, her köşesine yayılmasında kırsal turizmin çok önemli bir işleve sahip olacağı kesindir. Sözelimi; Ege Bölgesi’nde Bozdağlar ve Aydın dağlarındaki yaylalarda, Gediz, B. ve K.Menderes vadilerine hakim dağ eteklerinde, Kozak-Madra küntlesindeki fıstık çamı ormanlarında; Kaz dağında; Batı ve Orta Torosların yaylalarında; Karadeniz Bölgesi yaylalarında yer alan köylerin kırsal turizmle bütünleşebileceğine hiç kuşku yoktur.

Kırsal turizm birçok turizm türüne entegre olabilir

Kırsal turizmde konaklama, Avrupa örneklerinde gördüğümüz üzere, bu işle ilgili bir

dernek, büro ya da seyahat acentasından yapılan rezervasyonla gerçekleştirilmektedir (Soykan, 2000). Bir köy pansiyonu veya bir çiftlik evinde başlayan kırsal turizm, yine burada sona ermektedir. Kalın süre içinde, yakın çevrede başka turizm türlerine ait yerlerin ziyareti ile onların etkinliklerinden de yararlanmak mümkündür. Böylece merkezde kırsal turizmin olduğu bir tatilde, istenildiği taktirde birçok turizm türüne entegrasyon söz konusu olabilmektedir.

Ülkemizde dış turizm, son yıllarda Akdeniz Bölgesi'nde odaklanmış bulunmaktadır. Ege Bölgesi gibi, belirgin bir duraklama, hatta gerileme yaşayan İzmir turizmini harekete geçirmede kongre turizmi, kültür turizmi, inanç turizmi ve termal turizmin önemli rol oynayacağı ileri sürülürken, biz de kırsal turizmin muhakkak onların arasına girmesi gerektiğine dikkatleri çekmek istiyoruz. Sözelimi İzmir-Bozdağlarda geliştirilecek kırsal turizm ile yakın çevredeki Sardes ören yeri, tarihi Birgi kasabası ve Tire ilçe merkezi ile kültür turizmi, Kurşunlu kaplıcası (Salihli) ile termal turizm, Bozdağ kayak merkezi ile dağ ve kış sporları turizminin kombinasyonu zor değildir. Dört mevsim farklı temalarla, farklı paket programlarla Bozdağların değişik kesimleri kırsal turizme ev sahipliği yapabilir.

Öte yandan Kapadokya'da mevcut kültür turizmine ilaveten kırsal turizmin devreye sokulmasıyla, ikisinin birbirini tamamlaması sağlanabilir ve yöredeki kalış süresi azlığına bir çözüm getirilebilir. Doğrudan Kapadokya'nın doğal ve kültürel değerlerini ziyaret amacıyla gelenlerin köylerde ve gerçek köy evlerinde konuk edilmesiyle, yerel kültür içine çekilmeleri de gerçekleşmiş olur. İnanıyoruz ki Kapadokya'nın yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin keşfedilmesi ancak içinde yaşanarak, hatta peribacalarının içinde konaklayarak, yöresel çömleğin nasıl yapıldığını, halının nasıl dokunduğunu, üzümün nasıl şaraba dönüştürüldüğünü izleyerek mümkündür. Kızılırmak kıyılarından Niğde'ye, Aksaray'dan Kayseri'ye geniş bir bölge içinde günümüzde ünlenmiş çok sayıda kasaba ve köyler değişik kimliklerle (şarapçılık köyü, dokumacılık köyü, çömlekçilik köyü gibi) kırsal

turizme açılabilir. Sözelimi Çat, Uçhisar, İbrahimpaşa, Göreme, Avcılar, Zelve, Çavuşin, Kızılçukur, Avanos, Ürgüp, Mustafapaşa, Ortahisar, Selime, Yeşilyurt, Belisırma çevrelerinde kırsal turizmin uygulanması hiç de zor değildir (Ekin Yazım Merkezi, 1999). Ayrıca, yörede doğa yürüyüşü, dağ bisikleti, balonla gezinti, kamp karavan turizmi, dini turizm, kongre turizmi ve sağlık turizmi de alternatif türler olarak önerilmektedir (Oral, Başarır, 1995). İster alternatif ister tamamlayıcı olsun kırsal turizm, Kapadokya için en uygun turizm türlerinden biridir.

Kırsal turizmde rekreasyonel etkinlikler çok çeşitli ve özgündür

Kırsal turizmde kırsal dünya tüm kesitleriyle turiste sunulmaktadır. Turistin kaldığı süre içinde dinlenmesi yanında, çeşitli etkinlikleri izlemesi, katılması, öğrenmesi ve spor yapması mümkün olabilmektedir. Bir kere kırsal turizmin dört mevsimde uygulanabilirliği, etkinliklerin çeşidini arttırmaktadır. Ayrıca, kırsal coğrafi ortam, açık havaya dayalı birçok rekreasyonel etkinliğin yapılabileceği eşsiz bir mekandır. Kırsal kültür ise bambaşka etkinlikleri içinde barındırır ve hepsi o yöreye özgüdür, benzerlikler yakalansa bile başka bir yerde aynısına rastlamak zordur. Zaten deniz turizminin turistleri, tüm kıyılardaki aynı mimariye sahip tesislerden, aynı animasyonlardan bıkmış olarak, gittikleri ülkelerde en azından yemek ve müzikte yöreselliği aramaktadırlar. İşte onlara asıl otantikliği sunacak kırsal turizmdir.

Kırsal turizmde yol katetmiş bir çok ülkede köyler bugünkü yapıları dışında, geçmiş bir dönemin canlandırıldığı yerler haline getirilip, turizme açılabilir. Yüzyıllar öncesinin yaşantısı turiste sunulmakta, geçmiş zaman diliminde tatil geçirilmektedir. Sözelimi, Fransa'nın Alsace bölgesinde, ünlü "Şarap Yolu" ile Ren nehri arasındaki bölgede 20 hektarlık bir alanda 70 konuttan oluşan bir "Ekümüze" yaratılmıştır. Ekümüze, Alsace'ın hem en yeni hem de en eski köyüdür. Çünkü, 1980 de burada hiç birşey yokken, esas yerlerinde yıkılmaya yüz tutmuş eski çiftlikler, önemli kırsal yapılar ve evler tonlarca

ağırlığındaki malzemesiyle buraya taşınmış, monte edilmişlerdir. Eski nesillerin günlük yaşamları, el sanatları (1500 lü yıllardan beri yapılan) ve eski bayramlar canlandırılmıştır. Geleneksel mimarideki 10 Alsace evi konaklamaya açılmış, 4 farklı türde restoran hizmet vermektedir. Ekomüze de yıl altıya bölünerek, her iki ayın özelliklerine göre etkinlikler düzenlenmektedir. Sözelimi Mart-Nisan aylarında gelen ziyaretçiler için XX.yüzyılın başlarına ait tekniklerle tarımsal işler sergilenmekte ve aslına uygun etkinliklerle Paskalya kutlanmaktadır. Sonuç olarak ekomüze, unutulmuş bir mirasın yeniden keşfine olanak vermekte, geçmişi tanımayı ve korumayı amaçlamaktadır (<http://www.ecomusee-alsace.com>). Bu anlayış çerçevesinde ülkemizin de pek çok yerinde geleneksel kültürümüzü temsil eden köyleri turizme sunmak mümkündür. Geçtiğimiz yıllarda Turizm Bakanlığı'nın bir "Türk köyü" kurma projesi olmuş, ama hayata geçirilememiştir.

Ülkemizde geleneksel konutları, sokakları, köy camii ve çeşmesiyle kültürel coğrafi görünümü bütünlük taşıyan köylerin hiç şüphesiz büyük bir turistik çekiciliği vardır. Sözelimi Ege Bölgesi'nden Muğla, Kula, Milas, Foça, Bergama gibi yerleşmelerin özgün mimarideki evlerini kendinde barındıran köylerin şansı oldukça fazladır. Yerel yapı malzemesi ve yerel tekniklerle inşa edilmiş konutlar ve onların iç donatımları yabancı turiste son derece çekici gelmektedir. Her yöremize ait yaşayan veya yaşamayan kültür unsurlarını tanıtmak için çok iyi bir organizasyon şarttır. Bunun için köy halkının gönüllü olması ve ortak çalışma ruhu taşıması, eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yanında, turizm sektörünün de (en başta seyahat acentaları) olaya el atması ve teşvik etmesi gerekir. Günübürlük turlarla yapılan köy ziyaretlerinde turiste en çok halı-kilim dokumacılığı, el örgü işleri, yöresel yiyecek içecek konularında bir sunuş görülmektedir. Halbuki, turistlerin konakladığı süre içinde yerel kültürü öğrenme isteği ve merakı dikkate alınır, çok daha fazla konuda etkinlikler düzenlenebileceği anlaşılır. Ege Bölgesi'nden örnek vermek gerekirse; zeytin, üzüm, incir gibi ürünlerin yetiştirilmesinden işlenmesine kadar

tüm işlemler, süttü çeşitli ürünlerin elde edilmesi, halı ve kilim dokumacılığı, topraktan çanak-çömlek yapımı, günlük yaşantıdan kesitler vb. İzmir, Manisa, Aydın, Muğla gibi illerin geleneksel kimliğini korumuş köylerinde, yerli veya yabancı turiste sunulabilir.

Kırsal kültürel zenginliklerimiz dışında, doğal güzelliklerimiz de pekala birçok etkinliğe kaynak olabilir. En azından uzun doğa yürüyüşleri için köy yolları ve patikalar kullanılabilir. Aslında Avrupalı için kırsal yollar, birer doğal ve kültürel mirastır. Çünkü onların; doğal, ekonomik ve kültürel kimlikleri vardır. Kimileri tarım alanlarının içinden geçerek yöresel ekilişleri tanımamıza olanak tanır, kimileri son derece güzel manzaralı bakir doğal mekanlar (ormanlar, nehirler, göller...) arasında uzanır, kimileri de eşsiz kültür eserlerinin yer aldığı yerleşmeleri birleştirir. Bu nedenle Avrupa'nın pek çok ülkesinde uzun doğa yürüyüşleri çok iyi organize olmuştur. Yürüyerek veya atlı gezilerin, özellikle Avusturya, İsviçre, Fransa gibi dağlık bölgelere sahip ülkelerde turistlerin tatillerinin vazgeçilmez bir parçası haline geldiğini görmekteyiz (Soykan, 2000).

Ülkemiz kırsalında da yaylalardan kıyıya inen, ovalardan dağlara tırmanan köy yolları aynı amaçlarla kullanılabilir. Nitekim son yıllarda bazı seyahat acentaları veya bağımsız gruplar Aladağlarda, Toroslarda, Kaçkar dağlarında, Kaz dağında, Kapadokya'da, İzmit-Gölcük, Yalova, İznik, Sakarya-Akyazı, İstanbul-Şile-Ağva, Dilek Yarımadası, Bafa Gölü, Fethiye vb.nin çevresinde trekking turları düzenlemektedir (Ekin Yazım Merkezi, 1999). Günübürlük ya da uzun süreli yürüyüşlerde çay içmek, yemek yemek ve mola vermek üzere köylere uğranılmaktadır. Bu turları köylerden başlatmak ve gerekirse konaklamak, kırsal turizmin gelişmesine esas katkıyı sağlayacaktır. Türkiye, doğudan batıya, kuzeyden güneye coğrafi çeşitliliği son derece fazla olan bir ülkedir. Coğrafi konumları ve kuruluş yerleri itibarıyla, doğal ortamlarla bütünleşmiş köylerimizde, doğaya dayalı her türlü sportif etkinliklerin (dağcılık, trekking, yamaç paraşütü, atlı geziler, rafting...) organize edilmesi mümkündür. Bunun için köylere oteller

kurmanın gereği ve anlamı yoktur. Köy evleri konaklamak üzere yeterlidir ve organizasyonu, malzemeleri, rehberi, sağlayacak bir büronun bulunması istenen hizmeti verecektir. Böyle mevcut olanaklardan yararlanarak, doğaya saygılı turizm anlayışı bizi ekoturizme götürmektedir ki dünyada seçkin turistin aradığı da budur. Ekoturizm; peyzajı, bitkileri ve hayvanları hayranlıkla seyretmek, araştırmak amacıyla bozulmamış doğal bölgelere yolculuk ile o yerlere özgü kültürel etkinlikleri tanımadır. Ekoturizm; doğayla doğrudan kontak kurarak gözlem, bilgi edinme ve yorumlamayı içine alır (L'ecotourisme Equestre, 2000).

Kırsal turizmin turist profili farklıdır

Uluslararası turizm pazarında, turistlerin turizm anlayışları ve beklentileri gittikçe değişmektedir. Ufkunu genişletmek, kendini tanımak ve diğer insanlarla iletişim kurmak, yaşamı sadeleştirmek ve doğaya dönmek, yeni deneyimlere açık olmak amacıyla turizme katılan turistlerin toplam talep içindeki oranının 1980 lerde % 20 civarında olmasına karşılık, 2000 lerin başında % 45 lere yükselmesi beklenmekte, bu yeni tip turistlerin çevre bilinci yüksek, iyi eğitim görmüş ve kaliteye önem veren kişilerden oluşacağı ileri sürülmektedir. Bu yöndeki bir gelişimle kitle turizminden bireysel turizme geçileceğine işaret edilmektedir (Özhan, 1990). Zaten günümüzde kıyı turizmiyle özdeşleşmiş kitle turizminin karşısında alternatifleri giderek çoğalmaya başlamıştır. Avrupa'ya ait bazı istatistikler, denizle bütünleşmiş tatil tiplerinden daha aktif ve otantik tatillere yönelindiğini göstermektedir. Sözgelimi 1990 yılı verilerine göre Avrupalıların % 10'u tatillerinde köyleri tercih etmiştir (Oral, Başarır, 1995). Ülke bazına inildiğinde ise kırların tercihi bazı ülkelerde geçmiş yıllarda bile çok daha yüksek oranlara ulaşmıştır. Fransa bu ülkelerden biridir ve 1965'lerde tatillerini kırlarda geçirenlerin oranı % 17'dir (Farcy et Gunzbourg, 1967). Son yıllara ait rakamlarda ise Fransızların % 53 ünün tatillerinde kırlara gittiği, bunların içinden % 19 unun büyük tatillerini buralarda geçirdiği % 34 ünün de kısa tatillerinde (hafta sonu 1-2 gün) kırları kullandığı, yer almaktadır (Espaces Rural et Foret, 2000).

Kırsal turizmin belirli bir müşteri profili vardır. Yetişkin ve yaşlı turizmi, aile turizmi de denilen kırsal turizm, çoğunlukla orta gelir düzeyinden kişilerin turizmidir. Çeşitli sportif etkinliklerin kırsal alanlarda giderek yaygınlık kazanması, gençlerin de doğrudan olmasa bile dolaylı yollardan bu turizm türüne ilgi duymalarına yol açmaktadır. Kırsal alanlarda birbirinden farklı yerleşmelerde herhangi bir etkinliğin ön plana çıkarılarak uzmanlaşmaya gidilmesiyle; atlı geziler, golf sporu, doğa yürüyüşleri ve doğa sporları, el sanatları, mutfak, şarküteri ürünleri gibi konularda köyler veya çiftlikler ün kazanmaktadır. Hatta Avrupa'nın bazı ülkelerinde (İsviçre, Avusturya, Belçika vb.) yalnızca çocukların kabul edildiği "pedagojik çiftlikler" dahi bulunmaktadır. Bu takdirde turistler, kendi tercihlerine uygun bir yer seçimi yaparak, tatil yörelerini belirlemektedirler. Bir yöreye özgü bozulmamış kırsal dünyayı tanımak amacıyla olan, ne istediğini bilen bu tip turistleri memnun etmenin o denli güç olduğunu da unutmamak gerekir.

Ülkemizde kırsal turizmin yaygınlaştırılmasıyla, yeni tip turistlerin geleceği bilinmelidir. Kırsal turizmi kendi ülkelerinde tanıyan Avrupalı için Türkiye, bu açıdan hemen hemen hiç bilinmeyen bir ülkedir. Bu nitelikli turist potansiyelini ülkemize yönlendirmek, yeni turist pazarlarının doğması ve turist sayısının artışı anlamına gelir. Böylece ülkemizin turist profilini ve pazarını çeşitlendirmede kırsal turizmin önemi açıkça bellidir. Türkiye'nin kırsal alanları, Avrupa (özellikle Akdeniz ülkelerine)'ya pek yabancı olmasa da, kırsal kültürümüz onlara göre çok farklıdır. Kültürel yayılma neticesinde konut mimarisi başta olmak üzere, dil, yemek, müzik, giyim-kuşam vb.konularda geçişler olabildiğinden benzerlikleri yakalamak da mümkündür. Balkan ülkeleri ile söz konusu benzerlikler en üst düzeydedir. Bütün bunları turizm potansiyelinden kırsal turizm anlayışıyla turiste aktarmak, günümüzde kültürleri birbirine yakınlaştıracığından, yeni turist pazarları yaratmak zor olmayacaktır. Ayrıca bizimle hiçbir coğrafi benzerliği ve tarihsel-kültürel bağı olmayan yabancı ülkeler için de Türkiye, onlara göre ekzotik bir ülkedir ve bu turizmimiz için büyük bir avantajdır.

Başta da belirttiğimiz üzere dünya turizm talebinde 2000 li yıllarla birlikte köklü değişimlere yönelmesi, turizm türleri arasında kırsal turizme büyük bir kapı açmaktadır. Yeni turizm anlayışındaki turistlere ülkemiz, kırsal turizm açısından son derece çeşitlilik, farklılık ve özgünlük sunmaktadır.

Kırsal turizm, doğal çevrenin ve kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunur

Turizm, çevrenin sunduğu değerler üzerinde şekillenen ekonomik bir sektördür. Bu yüzden çevre ve turizm birbiriyle yaşamsal bir ilişki içindedir. Günümüzde çevresel sorunlar bir yandan tehlikeli boyutlara ulaşırken, öte yandan çevreyi korumaya yönelik duyarlılığın da geliştiğini görmekteyiz. Yerel bir zenginliğin evrensel bir değer olduğu bilincinin gelişmesine turizmin katkısının büyük olduğu artık kabul edilmiştir (Köfteoğlu, 1999).

Kırsal çevreler, gelenekselliğin ön planda hissedildiği, kültürel yayılmanın yavaş olduğu ortamlardır. O yüzden kırsalın kültür coğrafyası kısa mesafelerde bile birbirinden çok farklıdır. Kimilerine göre bu kültürün korunması anlamını taşıyorsa da kendi kabuğu içinde, çağdaş dünyadan uzak yaşamının dezavantajları kırsal insanları bezdirmektedir. Burada hassas olan nokta, kırsal çevrelere teknolojinin ve tarım dışı sektörlerin (turizm gibi) girmesiyle “yozlaşma veya kaybolma” sonucunda kırsal kimliğin kalmamasıdır. Nitekim Akdeniz dünyasında deniz turizminin başdöndürücü gelişmesi karşısında, kıyılarıdaki pek çok köy “turistik köy (!)”e dönüşmüştür.

Turizmin doğal ve sosyo-kültürel çevre üzerinde olumlu veya olumsuz etkilerde bulunduğu bir gerçektir. Turizm türleri arasında korumacılığa en fazla özen gösterenlerden biri olan kırsal turizm, tüm çevreyi otantik haliyle kullanmak zorundadır. O yüzden her türlü yapaylığın köylere sokulmaması gerekir. Diğer taraftan doğal akışı içinde kaybolacak, unutulacak değerlerin yaşatılmasında kırsal turizm önemli bir görev üstlenmiştir.

Çiftlikleri veya köyleri tatil amacıyla seçen turistlerin “doğalı tatmak” için burada oldukları düşünülürse, suların, ormanların, dağların

kirlenmemesi, tarım ve hayvancılığa bağlı geleneksel üretim biçimlerinin canlı kalması büyük önem taşır. Kısacası kırsal turizmin bir yerde sürekliliği için doğanın ve kültürün korunması şarttır. Avrupa’da köylere kabul edilebilecek ziyaretçi sayısının belirlenmesi, konaklamanın rezervasyonlu yapılması, yığılmaların önüne geçilmesi amacıyla düşünülmüş en basit koruyucu önlemlerden birkaçıdır (Soykan, 2000).

Kırsal turizm, turistlere ve yerli halka koruma bilincini aşıl原因 bir turizm türüdür. Kırsal turizmin başlıca iki kaynağını halk kültürü ve doğa oluşturduğuna göre korumanın önemi kendiliğinden ortadadır. Bunu kendi köyünde ve çevresinde öğrenen köylü, ülkesi hatta dünya çapındaki bir korumacılığa da entegre olmaktadır. Ülkesinin dışına çıkan turist (bizim Avrupa ülkelerindeki örnekleri görmemiz gibi), gittiği yerdeki korumacılıktan etkilenecek, belki kendi ülkesinde sahip çıkılmayan değerlerin farkına varacak ve bilinçlenecektir. Kendi ülkesinde gezen bir turist ise turizmle tanışmış köylerdeki geleneksel yapının yaşatılması gayretlerini görerek, diğer köylerin bunu öğrenmesi için aracılık yapacaktır.

Türkiye’de turizm–çevre ilişkileri denildiği zaman akla ilk gelenler, denizin kirlenmesi, kıyıların betonlaşması gibi doğal dengenin bozulmasına yol açan olumsuz etkilerdir. Deniz turizminin aldığı tepkiler, hep bu yüzdendir. Halbuki kırsal turizmde, konaklama tesislerinin çoğu zaten kendiliğinden vardır (eskimiş evler aslına uygun restore edilirler ve yok olmalarının önüne geçilir), ailelere veya küçük gruplara hizmet verildiği için kirliliğe izin yoktur. Bu nedenle ülkemizde çevreye en uyumlu turizm türlerinden biri de kırsal turizmdir.

Ülkemiz, sayısız uygarlıkların beşiği olarak çok zengin bir kültürel ve tarihi mirasa sahiptir. UNESCO Dünya Miras Listesi’nde 7 tane kültürel, 2 tane doğal-kültürel varlığımız yer almaktadır. Ayrıca 2000 yılı geçici listede ülkemizden 19 aday daha bulunmaktadır. Bunlar arasında Osmanlı anıt eserlerinin önemli temsilcisi Bursa kent merkezi ile Osmanlı geleneksel kırsal yerleşimini bugüne taşıyan Cumalıkızık köyü dikkat çekicidir. Bir köyümüzün dahi Dünya Miras Listesi’nde adının

geçmesi, kırsal kültürümüzün zenginliğinin bir ifadesidir (Kültür Bakanlığı, 2000). İşte bu mirasın korunabilmesi ya da diğer bir ifadeyle yaşatılabilmesi için örgütlü ve planlı bir kırsal turizm anlayışı ile Cumalıkızık ve onun gibilerin dünyaya açılmasında yarar vardır.

Kırsal turizm, sürdürülebilir turizm anlayışına hizmet eder

Günümüzde turizm-çevre ilişkileri hakkında en çok konuşulan konulardan biri de “sürdürülebilirlik” üzerinedir. Sürdürülebilir turizmin klasik turizm anlayışından farkı, gidilen yerin insanları ile onların yaşam ortamlarında beraber olmak, kültürü olduğu gibi kabul etmek ve doğa içinde konfor yerine, doğanın verdikleriyle yetinmektir. Bir ziyaret yerinin sürdürülebilirlik niteliğini taşıyabilmesi; çevrenin kalitesine, çevrenin tüm kaynaklarından “koruma-kullanma dengesi” nin sağlanarak yararlanılmasına ve turisti o yeri ziyaret etmeye motive eden tüm değerlerin devamlı bir süreç halinde korunmasına bağlıdır (Köfteoğlu, 1999).

Sürdürülebilir turizm anlayışıyla hazırlanan planlamada amaç, en kısa sürede en fazla turistini ağırlanması demek değil, yerel halkın kimliğini kaybetmeksizin hayat standardının yükseltilmesi ve mutluluk düzeyinin artırılmasıdır. Bir yörenin uzun vadede çekiciliğini sürdürebilmesinde; tarihi ve doğal değerlerin dondurulmasının (katı kurullarla korunması) ve yerli halkın turizme katılımını marjinal hizmetlere çeken yabancı kaynaklı turizm yatırım ve işletme politikalarının olumlu hiçbir etkisi olmadığı gibi, geleneksel toplumlar üzerinde olumsuz etkilere de yol açabilmektedir. Bu durumda önerilecek yaklaşım; turizmin geleneksel yaşantı ile bağdaştırılması ve turizm kaynaklarının bilirkişiler ve bölge halkının ortak çalışmaları ile korunması ve geliştirilmesidir. Böyle bir planlama süreci ise; tasarımcı, bütünsel, yerel, katılımcı, rasyonel, yorumsal ve uygulanabilir olarak tanımlanmaktadır (Sancar Hazer, 1990).

Sürdürülebilir turizm yaklaşımında şu çekicilikler kabul görmektedir: milli parklar, el değmemiş yaşam örnekleri, hayvanat bahçeleri,

festivaller, tarihsel sitler, müzeler, eğlence parkları, dini merkezler, özel yemekler, mağaralar, akarsular vb. Sürdürülebilir turizm denildiği zaman akla ilk gelen turizm türü ekoturizmdir. Ekoturizm, doğal ve kültürel kaynakları baz alan ve bunları tahrip etmeyen küçük ölçekli bir turizm türüdür. O, kitle turizmini reddeder. Sürdürülebilir turizmde otantizm çok önemlidir. Turizmde kullanılan yerel kültürel zenginlik, turizm tarafından değiştirilmediği sürece sürdürülebilir turizm ürünü sayılır. Doğa; turist ve doğal kaynakların buluşma yeri olarak, sürdürülebilir turizmin bir başka ürünüdür. Kırsal yerleşmeler ise turist ve yerel kültürün kaynaştığı, otantizmin yakalandığı yerlerdir. Bütün bu nitelermelerin ışığında kırsal turizme gelindiğinde; onun sürdürülebilir turizmin amaçlarına hizmet ettiği açıkça ortaya çıkar.

Ülkemizde gerek kırların, gerekse kıyılardaki mevcut turistik alanların, sürdürülebilir anlayışa uygun olarak kullanılması son derece gereklidir. Yakın yıllarda sürdürülebilir turizm politikası ile hayata geçirilen bazı uygulamalar görülmektedir: Çoruh nehrinde rafting, Toroslarda trekking, Karadeniz kıyılarında yeşil tur, Ölüdeniz-Babadağ’da yamaç paraşütü gibi. İşte bu etkinlikler kaynağını kırsal turizmden almalı, tek başına bırakılmamalıdır. Sözelimi yabancı turiste, Toroslarda trekking yapılabileceğini tanıtmadan önce, Toros yaylalarındaki doğal güzellikleri, köyleri ve geleneksel kültürü keşfetmesi önerilmelidir. Yöreye çekilen turist için, kaldığı köydeki etkinliklerden yalnızca biri trekking olmalıdır. Çünkü trekking her yerde yapılabilir, önemli olan farklı bir kültürü yerinde tanımak, onun doğayla ilişkilerini gözlemlemektir.

Türkiye turizminde çeşitlendirmeye yol açacak bu tür girişimler, turizmi kıyılardan iç kesimlere çekmeyi de hedeflemektedir. Kısacası ülkemizde sürdürülebilir turizm için kabul edilen çekiciliklerin tümü vardır. Bu ürünleri koruyabilmek ve bizden sonraki nesillere bırakabilmek için her yaştan her meslekten kişiye eğitim şarttır. Planlama bir diğer çok önemli konudur. Plan kararlarına her aşamada uyulmalı, özellikle yerel yönetimler görevlerini yerine getirmelidir. Turizm, Çevre, Kültür

Bakanlıkları özellikle korumacılık konusunda ulusal çıkarları gözeterek birlikte hareket etmelidir. Sektör mensupları ise yalnızca tesislerini doldurmayı, döviz kazanmayı ve bugünü düşünmemelidir.

Kırsal turizm bir ülkenin tanıtımında önemli bir araçtır

Bir ülkede turizmin gelişmesinde rol oynayan başlıca faktörlerden biri de tanıtımdır. Ülkemiz tanıtımının yıllardır yetersiz olduğu kanısı yaygındır. 2000 yılında Turizm Bakanlığı tarafından tanıtımda yeni bir kampanya başlatılarak, “Ülkemizi turizm alanında bir marka olarak yeniden konumlandırma” çalışmalarına girilmiştir. Yeni turizm logosunda Türkiye tek bir sembolle değil, hem denizi, hem tarihi, hem de kültürü ile vurgulanmaktadır. Bu tanıtım atağında çeşitliliği kucaklamak konseptinden yola çıkılmış ve üç temel amaca hizmet etmesi tasarlanmıştır. Birincisi; turist sayısını arttırmak, ikincisi; turist profilini çeşitlendirmek ve kalitesini arttırmak, üçüncüsü; sürdürülebilir turizm hamlesini başlatmaktır (Türsab, Nisan/2000).

Ülkemiz turizmi için tanıtımda kültür, bugün olduğu gibi yıllardır kullanılan motiflerden biridir. İnsanımızın misafirperverliği, hoşgörüsü, sıcak ilişkilere önem vermesi, kültürel zenginliklerimiz, hep işlenen konular olmuştur. Kırsal kültür de, tanıtım ve turizm konusunda önemli bir araçtır. Çünkü, kırsal turizmde yabancı turist kaldığı süre içinde yerel toplumla, onun sosyal ve ekonomik yaşantısıyla birebir ilişki içindedir. Kurulan dostluk bağları, yaşanan ilişkiler, her iki taraf için de unutulmaz olmaktadır. Çeşitli reklam ve propaganda araçlarıyla hiçbir zaman ulaşılamayacak bu tanıtım başarısı, kırsal turizm sayesinde kolaylıkla sağlanmaktadır. Aynı zamanda, daha önceden edinilmiş ön yargıların silinmesi ya da bilinen doğruların pekişmesinde, kırsal turizm yoluyla kurulan köprüler, en büyük adımı atmaktadır. Şüphesiz diğer turizm türlerinin de ülke tanıtımına katkısı yadsınmaz. Ancak Türk misafirperverliğini; odasını turiste vererek, suyunu, ekmeğini paylaşarak, kiliminin nasıl dokunduğunu, peynirinin nasıl yapıldığını öğretmek, düğününe turisti konuk ederek,

kırsal turizmin el değmemiş güzelliklerini turiste gezdirerek en iyi biçimde kanıtlayan turizm türü kırsal turizm olsa gerektir.

Kırsal turizmin ülke tanıtımındaki önemi ona aynı zamanda barış elçisi misyonunu da yüklemektedir. Ülkemiz yerleşmelerinden bazıları, belediyeler bazında kurulan kardeşlik ve dostluk köprüleri çerçevesinde, birbirleriyle karşılıklı ziyaretler yapmakta, festival, fuar, şenlik, ortamlarında biraraya gelmektedirler. Özellikle Yunanistan ile Türkiye'nin Ege Denizi kıyılarındaki kent ve köy yerleşmeleri, ada toplulukları (Marmaris, Bodrum, Datça, Kuşadası, İzmir, Çeşme, Ayvalık, Rodos, Girit, Midilli...) bu tür ilişkilerin gelişmesi için en uygun ortama sahiptir. Örneğin, İzmir ili Selçuk ilçesinde eski bir rum köyü olan Şirince'nin günümüzdeki halkı (1924 Selanik mübadilidirler) ile Yunanistan'a göç eden eski halk, karşılıklı ziyaretler yapmaya başlamışlardır. Yine Fethiye yakınlarındaki eski rum yerleşmesi Kayaköy (Levissi) “Barış ve Dostluk Köyü” olma yolunda hızla ilerlemektedir (Türsab, Ocak-Şubat, Mart/2000). Bu tür dostluk ilişkilerinin başka ülkelerle de gerçekleştirilebileceğini düşünürsek, kırsal turizmin hem tanıtım, hem de halkların kaynaşması açısından önemli bir işleve sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Sonuç

Kırsal turizm, birçok özelliklerinden dolayı, turizm türleri içinde çevre ve kültür ile en uyumlu, olumsuz etkileri en az olan bir turizm türüdür. Konaklamanın, kırsal alanlarda ve çoğunlukla da kırsal yerleşmelerin mevcut konutlarında gerçekleştirilmesi, betonlaşma ve arazi tüketimi gibi çevre sorunlarına yol açmamaktadır. Kırsal turizm, yılın dört mevsiminde yapılabilme özelliğinden dolayı, mevsimsel yoğunlaşmaya neden olmamakta ve turistik baskıyı ortadan kaldırmaktadır.

Dünyada 60 lı ve 70 li yılların moda turizm türü olup, sonra ona yeni türlerin eklendiği deniz turizmi, Türkiye’de son 10-15 yıldır altın çağını yaşamaya başlamıştır. Dış talebin artışında Türkiye'nin pek keşfedilmemiş bir ülke ve kıyılarımızın henüz kirlenmemiş ve aşırı betonlaşmamış olması, doğal güzelliklerimizin

zenginliği ve iklimin uygunluğu, ucuzluk, Türk halkının misafirperverliği başlıca rol oynayan faktörlerdir. Türk turizmde deniz turizminin egemenliği daha uzun yıllar sürebilir, arz kaynaklarımız yeterlidir, ancak talebi tahminlemek o kadar da kolay değildir. Zira dünya turizmde yeni eğilimler çıktıkça, yeni yerler keşfedildikçe, bölgesel çatışma ortamları doğdukça, turizmin bir yerden başka bir yere kayması son derece çabuk olmaktadır. Kaldı ki bir de bunlara turizmde “moda olma” eklenmektedir. Dünya Turizm Örgütü’nün araştırmalarına göre 21. yüzyılda tüketici eğiliminin kültür turizmine yönelceğine ilişkin saptamaları vardır. O halde Türkiye’de deniz turizminin bu yükseliş trendinin kalıcı olacağı hakkında kesin birşey söylemek yanıltıcı olabilir. Yapılacak olan, deniz turizmine alternatif ya da onu tamamlayan diğer türlerin ülkemizde gelişmesine çaba gösterilmesidir. İşte bu türlerden biri kırsal turizmdir. Türkiye kırsal turizm açısından, belki de hiç bir ülkede görülemeyecek kadar zengin bir potansiyele sahiptir. Bir Karadeniz’in doğal coğrafi görünümü ve kültürü ile Akdeniz, bir Ege ile iç ve doğu bölgelerimiz birbirinden çok ayrı özellikler taşır. Bu noktada ülkemiz Turizm Bakanlığı, turizmin kıyılardan iç kısımlara doğru yayılması yönünde bir politika izlemeye başlamıştır.

Kırsal turizmin, ülkemizde iç turizm kapsamında şimdiye kadar talep görmemesi normal sayılmalıdır. Yakın yıllara kadar kırsal nüfusumuzun fazlalığı, kentlerimizde yaşayanların da büyük kısmının kır kökenli oluşu, kültür yapımızda akrabalık ilişkilerinin kuvvetliliği, kırsal alanlara turizm amaçlı gidişlere pek gerek bırakmamıştır. Çünkü kırsal turizme katılmada ana motivasyonu, kırsal coğrafi ortamlara ve geleneksel kültüre özlem oluşturmaktadır. Birer kent toplumu haline gelmiş batılı ülkelerde, artık dinlenme-tatil kavramını çoğunlukla kırların çağrıştırmadaki ana neden budur.

Türkiye’de kırsal turizmin asıl müşterisi olacaklar yabancı turistlerdir. Diğer bir ifadeyle kırsal turizm dış turizmde yerini almalıdır. O yüzden kırsal turizme açılacak köyler bir nevi geleneksel köy kültürümüzün temsilcileri

olacağından titizlikle seçilmelidir. Plan aşamasından her türlü girişime kadar köy halkı her işin içinde yer almalı, muhakkak örgütlenmeleri sağlanmalıdır. Ancak en başta eğitim gelmektedir. Bütün bunların yerine getirilmesinde, başka deneyimlere başvurmalı, aynısını yapmak yerine, yörenin kaynakları, yerel halkın istekleri ve yaratıcılığı ön plana çıkarılmalıdır.

Ülkemizde bazı köylerde şu anda eksikleri ve yanlışları ile değişik görüntülerle süren kırsal turizmi daha verimli kılabilmek için, yapılacak işlerin başında konaklamanın köylere sokulması gelmektedir. Bir köy derneği kurularak, konuklara rezervasyon işlemlerini yapması, günübirlik gelenlere de sınırlama getirmesi, batılı kırsal turizmde yerini almıştır. Bizde de bunun yapılması çok zor değildir. Asıl zor olan, ülkemizin kırsal kültür zenginliğini sürdürülebilir biçimde turizmde kullanabilmek, yozlaşmaya izin vermemektir.

Türkiye’de kırsal turizmi gerçek anlamda başlatabilmek, sürdürülebilir anlayışla yürütebilmek ve geleceğe taşıyabilmek için plan, proje ve programlarda; turizm sektöründen, kamu kurumlarından ve sivil toplum örgütlerinden temsilciler, yerel yöneticiler, yerel halk ve üniversiter düzeyde turizm uzmanları görev almalıdır.

REFERANSLAR

- Ekin Yazım Merkezi, 1999. *Gezi '99. Türkiye Tatil Rehberi*. İstanbul.
- Espace Rural Et Foret, 2000. *Pratiques et attentes des Français en agritourisme*.
<http://www.agriculture.gouv.fr>
- Farcy, H.de, Gunzbourg P.de. 1967. *Tourisme et Milieu Rural*. Paris.
- Köfteoğlu, F. (ed.) 1999. *Doğa Turizmi ve Çevre*. Türsab, İstanbul.
- Kültür Bakanlığı, 2000. *Dünya miras listesinde Türkiye*. <http://www.kultur.gov.tr>
- L'ecotourisme Equestre, 2000. *Definitions* <http://www.equipyrene.com/ecotour.htm>
- Observatoire Europeen Leader, 1997. *Evaluer le potentiel touristique d'un territoire*.
<http://www.rural-europe.aeidl.be/rural-fr/biblio/>
- Oral, S., Başarır, A.,1995. Alternatif turizmin önemi, Türkiye'de alternatif turizm çeşitleri ve Kapadokya'da uygulanabilirliği'. *Kapadokya'nın Turistik, Kültürel Potansiyeli ve Pazarlama Sorunları, 22-24 Eylül 1995 Bildiriler Kitabı*, 179-194, Nevşehir.
- Özhan, L., 1990. Türkiye'de turizm ve çevre politikaları'. *Turizm ve Çevre Konferansı, 3-5 Ekim 1990*. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, 163-176.
- Sancar Hazer, F., 1990. Sürdürülebilir kalkınma ve turizm: Özgün değerlerin korunması ve geliştirilmesi'. *Turizm ve Çevre Konferansı, 3-5 Ekim 1990*. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, 99-133.
- Soykan, F., 1999. Doğal çevre ve kırsal kültürle bütünleşen bir turizm türü: Kırsal turizm'. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi (Türkçe)*. Yıl :10, Mart-Haziran, 67-75.
- Soykan, F., 2000. Kırsal turizm ve Avrupa'da kazanılan deneyim'. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi (Türkçe)*. Yıl :11, Eylül-Aralık, 21-33.
- Soykan, F., 2001. Ege Bölgesinden kırsal turizme özgün bir örnek: Şirince Köyü (Selçuk/İzmir) '. *Maltepe Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Dergisi (2001/1)*, 151-176.
- Soykan, F., 2002. Kırsal Turizmin Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Türkiye' . I. *Türkiye Dağları Ulusal Sempozyumu*, 25-27 Haziran 2002, Ilgaz/Kastamonu.
- Türsab Dergi, 2000. Ocak-Şubat, sayı:192, 28-31.
- Türsab Dergi, 2000. Mart, sayı:193, 9-13.
- Türsab Dergi, 2000. Nisan, sayı:194, 4-13.
- <http://www.ecomusee-alsace.com>
- <http://www.turizm gazetesi.com>, 22.03.2001

